

„A Tisza-parton mit keresek?”

„Szeretem kihallgatni, mit fúj a szél”

BESZÉLGETÉS SZEPESI ATILÁVAL

Impozáns és gazdag költői életművet tudhat magáénak Szepesi Attila, aki ugyan évtizedek óta Budapesten él, de szegedi kötődései máig megmaradtak. Itt kezdett rendszeresen publikálni, itt szerzett diplomát 1968-ban a tanárképző főiskola magyar-rajz, 1973-ban pedig az egyetem magyar szakán. A hatvanas-hetvenes években kialakult szegedi barátságai később is folytatódtak, segítségükkel is igyekezett figyelemmel kísérni a város szellemi életét. Néhány évnyi tanítás és antikváriusi munka után 1972-től 1976-ig a Kortárs versrovatának munkatársaként dolgozott. 1970-ben jelent meg első kötete, Az üveg árnyéka, amit máig huszonegy kötet követett. 1976-tól 1989-ig az Új Tükör, 1989-től 1991-ig az Új Írás, 1992-től a Pesti Hírlap, majd az Új Magyarország munkatársa volt, jelenleg a Magyar Nemzet szerkesztőségének tagja. Művészetét számos kitüntetéssel, többek között Weöres Sándor-, József Attila-, Tiszatáj- és Déry Tibor-díjjal ismerték el. Írásaival folyamatosan jelen van az irodalmi lapokban, mégsem tartozott a leggyakrabban emlegetett költők közé. „Olvassuk Szepesi Attilát. És emeljük meg kalapunkat e Nagy Csöndes előtt.” – bízott nemrégiben az ÉS-ben megjelent cikkében a prózaíró pályatárs, Esterházy Péter, aki az életmű jó ismerőjeként a következőképp jellemezte költészetét: „Választékos. Míves. Szépen ír, mer. Tökéletes versíró, ezt nem dicséretként (vagy bírálatként) említem, inkább raritásként, Mondjunk (megint) nagyot: négysoroskirály. És dal és zene és ritmus és bongás. Él nyelvünk (egyik) nagyvonalúságával, amely megengedi a magyar költőnek a rimet.” Szepesi Attilával szegedi olvasótalálkozója előtt beszélgettünk.

– *Tanulságosan szép a Széltorony című gyűjteményes kötete végén olvasható Családnovella, amely önéletrásként költészetéhez is sok támpontot ad...*

– Elmesélem benne, hogy 1942. április 21-én Ungváron születtem, életem első nyolc évét Beregszászon töltöttem. A háború a korábban összetartó polgári családunkat alaposan szétszórta. Kevés emlékem maradt ezekről a baljós esztendőkről, de ami van, mind szorongató: kilakoltatás, emberek eltűnése, menekülés, fosztogatás. Mint 1991-ben megtudtuk, nagyapámat, Benda Kálmánt (aki a neves történésznek nemcsak névrokona volt) 1944 októberében kivégezték Ungváron. Apám 1945-

ben hadifogságba esett a Gellérthegyen, s csak három év múltán szabadult. Anyám, a húgom és én csak 1950-ben jöhettünk utána Kárpátaljáról, ahová azután negyvenegy évig nem is tudtam visszamenni.

- *Az általános és középiskolai évekből milyen meghatározó élményekre emlékszik?*

- Az első elemít még Beregszászon jártam, majd Budán, az Áldás utcai iskolába kerültem, ahol hiába voltam osztályelső, a tanítónő megmondta, hogy polgári gyerekek nem ad jeles bizonyítványt. Boldog voltam, amikor az Eszter utcai szükséglakásunkból átköltöztünk Pestre, a Bálvány (később Október 6.) utcába, mert attól kezdve a Szent István téri iskolába járhattam, ahol egy írással is foglalkozó megszállott pedagógus, Korein Andor lett a legkedvesebb tanárom. Elmesélte, hogy minden rokona a háltáborokban végezte, talán ezért is tehettem meg, hogy fittyet hányt származásra, osztályhelyzetre, és egész életét a nevelésünkre áldozta. Neki köszönhettem, hogy minden családi előzmény nélkül tanári ambícióim támadtak.

- *Mikor kezdett először írni, és mi volt az első verse?*

- Nehezen tudnám megmondani, de arra emlékszem, hogy a forradalom alatt, tizennégy és fél esztendőskoromban írtam egy petőfis hangú verset. Talán az lehetett az első. Sokáig inkább festettem, rajzoltam, minthogy írtam volna. A belvárosi bérházunkban az idős Buchsbaum néni (mi csak Buksi néninek hívtuk), egy zsidó nagykereskedő özvegye volt a szomszédunk, akinek az egész családját elsodorta a háború. Szép képzőművészeti gyűjteménye volt főképp expresszionista és nonfiguratív képekből. Annyira kitűntetett a figyelmével, hogy egy-két korai absztrakt kollázsomat és temperafestményemet kiakasztotta a falára többek között Scheiber Hugó munkái mellé.

- *Verseiből is kitűnik, nemcsak a képzőművészettel van szoros kapcsolata, hanem szereti és érti a zenét is.*

- Keresztanyám, Báthy Anna a Magyar Állami Operaház ünnepelt Wagner-szopránja volt, de lelkes tolmácsolója Bartók és Kodály sok vihart kavart korai dalainak is. Amikor a húgommal betegek voltunk, gyakran hozzá vitt el bennünket anyánk, akinek dolgoznia kellett. Keresztanyám napközben főzött-mosott ránk, este pedig a Rózsalovag tábornagynéjét vagy valamelyik nagy Wagner-szerepét énekelte az Operaházban. Egy kitűnő művésztanártól, Devich Sándortól – aki ma a Zeneakadémia professzora – öt éven át hegedülni tanultam. Nem vittem sokra, szoktam is neki mondani: hegedűsnek tanított, de csak hegedős lett belőlem. Keresztanyámnak köszönhetően az ötvenes években – ami a magyar operakultúra aranykora volt – sokat jártam operába. Székely Mihály, Rösler Endre voltak a meghatározó egyéniségek a társulatnak, és akkor indultak Melis Györgyék is. Sajnos Otto Klemperer – akire pedig kíváncsi lettem volna – akkoriban már nem dirigált Pesten. Az ötvenes-hatvanas évek fordulóján így is sok izgalmas koncertet rendeztek a Zeneakadémián és a Károlyi-kertben, hiszen olyan karmesterek jártak Pesten, mint a fiatal Lorin Maazel, aki ma a világ vezető karmesterei közé tartozik. A hatalmas termetű, fekete bőrű Dean Dixon, aki csodálatosan tudott Schubertet dirigálni. Megdöbbenő volt számunkra, hogy egy afrikai eredetű muzsikussal tud érezni Schubert finom moll-hangzásaira. A híres Ernest Ansermet borzasztóan szerette az orosz romantikát, kedvence Rimszkij-Korszakov volt, sokat dirigált tőle Pesten. Emlékszem Sir John Barbirollira, a vékony kis dirigensre, aki olaszból lett angollá, és fantasztikus koncerteket adott.

– *A középiskolai éveiről, amelyek meghatározóak az ember életében, nem írt nagy lelkesedéssel...*

– Az Eötvös Gimnáziumba jártam, az ott töltött négy esztendő maga volt a pokol. Állandóan olvastam, írtam, festettem és rajzoltam, csak épp nem azt, amit kellett volna. Füzeteim versekkel és kubista rajzokkal voltak teli, „nem középiskolás fokon” ismertem Baudelaire, Apollinaire, Ady, Kassák és mások költészetét, Rouault, Braque, Klee festészetét, Bartók és Sztravinszkij muzsikáját, de ez a kutyát sem érdekelte.

– *Érettségi után miért épp Szegedre akart jönni? Mit tudott a városról?*

– Szegeden korábban csak egyszer jártam, még általános iskolás koromban osztálykiránduláson. Emlékszem, Tápéra is elmentünk, ahol egy gyermek néptáncsoport lépett fel, és a kislányok piros papucsban táncoltak. A produkció végén összefutottak a kör közepére, majd szerteszéledtek. Az egyik kislány kilépett a papucsából, ami ott maradt utána a platz közepén. Annak, hogy épp Szegedet választottam, több oka is volt. Szerettem volna önállósulni, azaz kipróbálni, hogyan tudok magam boldogulni. Biztosan az is számított, hogy ismertem Szeged kulturális múltját, Buday Györgytől Juhász Gyulán és József Attilán át a Fricsay Ferenc irányította zenei életig. Gyermeteg módon azt gondoltam, a város ugyanolyan maradt, mint a két világháború között volt. Valójában egészen más volt, és a hatvanas évek elején számomra rettenetesen ridegnek tűnt. Korábban egy nyitott város volt, a régió kereskedelmi központja, de a trianoni békediktátummal elvágták az ütőereit, megszűntek a déli kapcsolatai. Ottrekedt a határon a légüres térben. Különösen erősen érződött ez a hatvanas évek elején, amikor a helyzetet amúgy is súlyosbította a forradalom utáni országos letargia és bizalmatlanság. Azért is Szegedre jelentkeztem, mert együtt akartam tanulni az irodalmat és a képzőművészetet. Pesten erre nem lett volna mód, mert vagy a bölcsészkarra, vagy a képzőművészeti főiskolára mehettem volna. Azt hittem, hogy a szegedi főiskolán egyszerre művelhető magas színvonalon mindkettő. Ebben is csalódnom kellett. A főiskola rajz tanszékéről jó emlékeim maradtak, a magyarról már sokkal kevésbé.

– *Kik voltak a meghatározó tanárai?*

– Vinkler László volt az egyik rajztanárunk, akit nagyon szerettünk, és aki bennünket is őszintén, már-már fiaiként szeretett. Az ő festészetét ugyan ismerik Szegeden, de talán nem eléggé, mert ma sincs még a helyén a magyar képzőművészetben. Laci bácsi fantasztikus hangulatú órákat tartott, amelyeken sokat vitatkoztunk. Rengegetet magyarázott nekünk, mi pedig naivitásból sokszor messzebbre is elmentünk, mint lehetett volna. Rendkívül szabad szellemű ember volt, olyan művészeket hívott meg a tanszékére előadást tartani, mint például Korniss Dezső vagy Mezei Árpád művészettörténész, akik akkoriban abszolút feketebárányok voltak a kulturális politika szemében. Az egyik órán többen is meglehetősen gúnyosan és elítélően nyilatkoztunk a fennálló rezsim művészetpolitikájáról, egyáltalán a szocreálról és arról a művészetfajtáról, ami akkoriban dívott. (Főleg Hódmezővásárhelyen láthattuk ennek megvalósulását például a téesszervezést bemutató agitpropos képeken.) Óra végén Laci bácsi odajött kettőnkhez: ha van egy félóránk, segíthetnénk hazavinni a dossziéit. Elindultunk, ő mindig lassan ment, pedig nem volt még öreg, talán még annyi időse sem, mint én most, de az egész mentalitásában volt valami jellegzetesen bölcs és lassú. „Maguk ismernek engem, tudják, hogyan gondolkodom, csak azt kérem, vegyék tekintetbe, hogy ami elhangzik az órán, az nem marad meg a tanterem falai között” – mondta.

Csak nem gondolja, hogy spicli van közöttünk, kérdeztem tőle döbbsen. „Nem így fejezném ki magam, de tudják, ez egy olyan világ, amelyben a hatalom mindig szereti tudni, hol és mi hangzik el.” Ezután igyekeztünk jobban becsomagolni a mondókánkat. Nagyon szerettem a rajz tanszékről Fischer Ernőt is. Nemrégiben, amikor a Vigadó Galériában Gerzson Pali barátom kiállítását nyitottam meg, találkoztam Ernő bácsival, aki nyolcvanhat esztendősen is kitűnő egészségnek örvend, és nevetve emlegettük a szegedi éveket. Voltak más kitűnő tanáraink is, nem tudnék most mindenkit felsorolni. Szerettem a pedagógia tanszéken tanító Nánási Miklóst, az irodalom tanszékről Vajda László professzort, aki sajnos fiatalon meghalt. Másodévesek voltunk akkor, az ő halála az egész irodalom tanszékre nézve tragikus következményekkel járt, mert hosszú ideig nem tudtak hozzá hasonló színvonalú oktatót hozni. Ha néha-néha fel is tűntek hozzáértő emberek – mint ahogyan rövid ideig dolgozott a tanszéken szegény Gerelyes Bandi, a kitűnő prózáiró, Csaplár Ferenc művészettörténész, aki ma a pesti Kassák Múzeum igazgatója, és Bata Imre is –, nem tudtak megmaradni, valahogyan mindig kitúrták őket.

– *Milyen volt akkoriban a főiskola szellemisége?*

– A szó nemesen vett, spirituális értelmében nem volt szelleme. Vagy ami volt, az nem a főiskoláé, hanem az említett néhány kiváló tanáregyénisége volt. Egyébként sztálinista kaszárnyaszellem uralkodott. Tanárokat előállító nagyüzem volt: a futószalagra rátették az érettségizett diákokat és a végén többnyire jólfésült fajankók jöttek ki, akiknek semmi közük sem volt a kultúrához, de egy falusi iskolában el tudták látni az alapvető teendőket. Akkoriban a pedagógusoknak amúgy is előírták, mit, hogyan kell csinálniuk. Ahogy az egyik ismerősöm mondogatta: egy tízforintos papagáj is el tudta volna darálni mindazt, amit akkoriban a tanároknak szajkózniuk kellett.

– *Szegeden hat év alatt szerzett tanári diplomát, hogyan történt?*

– 1964-ben, azzal az ürüggyel, hogy nem jártam el a testnevelés órákra, kirúgtak, ezért a pécsi főiskolára kerültem át. Egy év után onnan is kirúgtak, mert a neves nyelvészprofesszor, Temesi Mihály – aki hadilábon állt a szegedi főiskolával – azt hirdette, hogy Szegeden nemcsak a diákok, de a tanárok sem tudják a magyar nyelvészetet, ezért ahányszor nekivágtam a szigorlatnak, annyiszor dobott ki. Be akarta bizonyítani, hogy egy Szegedről szalajtott gyenge nyelvész nála nem kaphat magyartanári diplomát. Abban igaza volt, hogy nem vittem túlzásba a fonetikát és az egyéb stúdiumokat. Amikor Pécsről is kivágtak, elkerültem Szászberekre, egy Szolnok megyei faluba tanítani. Ott ismertem meg első feleségemet, aki Thaly-lány volt, Thaly Kálmán öcsésének dédunokája. Egy évig tanítottam Szászbereken, majd visszakerültem a szegedi főiskolára.

– *Azokban az években az intézményes oktatásnál gyakran többet jelentettek a világ-megváltó, nagy baráti beszélgetések...*

– A bölcsészkar sokkal nívósabb volt a főiskolánál, nagy szerencsémre hamar baráti kapcsolatba kerültem a fiatal tanársegéd Ilia Mihállyal és Kovács Sándor Ivánnal. Akkor indult ugyanis a Szegedi Egyetem című diáklap, ahol megjelentek a verseim. 1962 októberében elkerültem a kézirataimmal a Tiszatájhoz is. Kitűnő barátokra tettem szert Szegeden, akik nélkül nehéz is lett volna itt megmaradnom. Megismerkedtem az 1945-ös születésű, azaz nálam fiatalabb, de már akkor is kitűnő verseket író Petri Csathó Ferencsel, aki a hatvanas évek elején afféle csodagyerekként, már gimnazista

korában publikáló költő volt. Mai napig úgy emlékszem rá, mint a legjobb szegedi barátomra, akivel kitűnően szót tudtunk érteni. Kár, hogy miután elkerültem Szegedről, kevesebbet beszélgettünk. Rike nem volt alkalmas arra, hogy levelezés útján tartsunk kapcsolatot. Számtalanszor megpróbáltam levelet írni neki, válasz sohasem érkezett. Nagy ritkán Szegeden, vagy még ritkábban Budapesten találkoztunk, azaz halála napjáig megmaradt közöttünk a potenciális barátság. Sajnos nem olyan intenzitással, amilyenre pedig mindkettőnknek szükségünk lett volna. Nagy-nagy szeretettel emlékszem a szüleire is, Gizi nénire és Feri bácsira, akik köztisztviselőként álló polgárok voltak a városban. Furcsállom, hogy Szegeden – amelynek az utóbbi években újra van spirituális affinitása a művészetek iránt – Petri Ferenc mennyire nincs a helyén.

– *Mi lehet ennek az oka?*

– Sok olyan ember él Szegeden, aki úgy emlékszik Rikére, mint egy szakadt tarhásra, egy kocsmás csavargóra, aki teljesen rendszertelenül élt, nem tudott beilleszkedni az itteni protokollba. Ugyanakkor – véleményem szerint – remekműveket is alkotott. Jó néhány olyan versét tudnám említeni, amit a XX. század második felének legjava magyar versterméséhez sorolok. Csak példaként említem az Itt maradni, a Causa sui, a Kődoboz, A nagyszentmiklósi ballada című költeményeit. Ezek egyike-másika kötetben még meg sem jelent. Azt hiszem, ha Szeged tudomásul venné, hogy ki volt ez az ember, a műveit összeszedné és jól szerkesztve kiadná, akkor ezzel nem Rikének tenne szívességet, hanem kicsit a saját önbecsülését állítaná helyre. Ugyancsak kitűnő barátomat, Baka Pistát azért nem említem, mert örömmel látom, hogy a költészete a helyén van nemcsak Szeged, hanem az egész ország irodalmában is. Pista hat évvel volt fiatalabb nálam, és a „hőskorban” még nem tartozott a szegedi baráti körünkhöz. Említhetném viszont Veress Mihály festő barátunkat, vagy Zoltánfy Pistát, aki évfolyamtársam volt a főiskolán.

– *Ők a képzőművész pályát választották, önnek nem voltak ilyen ambíciói?*

– Voltak, de időközben annyira fölerősödött az irodalmi érdeklődésem, hogy a képzőművészeti – noha továbbra is szerettem a festészetet és érdekelt is – lassan elkopott. Végzős főiskolásként már egyáltalán nem tápláltam magamban ilyen ambíciókat.

– *Festett azért később is, például a Planéta című kötetének borítóját saját festménye díszíti...*

– Ez már csak olyan vasárnapi festés és rajzolgatás, amit nem tartok komolynak. Kiállítás sohasem csináltam a munkáimból.

– *A diploma után mihez kezdett?*

– Amikor 1968-ban végeztem, szívesen maradtam volna Szegeden. Csaplár Feri, aki akkor épp gyakornok volt a főiskolán, felszította is, hogy maradjak itt. Nem ismerem a helyi hatalmasságokat, de Feri – szegedi lévén – tudta, kihez kell mennem. El is vitt az egyik vezető kultúrhivatalnokhoz, akinek elmondta, ki vagyok, mit szeretnék. Az illető le sem ültetett az irodájában, csak álmágon azt kérdezte: Szepesi elvtárs párttag? Mondtam, hogy nem. Nem számít, majd értesítjük – hangzott a válasz. Harminc két éve várom ezt az értesítést... Ezek után egyetlen pillanatig sem ringattam magam illúziókba, a Nevelési Közlönyből kinéztem néhány vidéki iskolát. Mivel akkor már nős voltam, és 1967-ben megszületett Dorottya lányunk is, muszáj volt állást vállalnom, hiszen albérlésben tengődtünk. Több helyre is beadtam a pályázatom, végül

a Pest megye déli részén található Hernád nevű faluban kaptam állást. Két évig tanítottam ott, ami igazából nem is volt rossz, mert egy egészen jó általános iskola volt. Akkor már rendszeresen publikáltam, 1962 óta sok versem jelent meg a pécsi Jelenkorban, a Tiszatájban, az Új Írásban, a Kortársban és hasonló lapokban.

– *Miért hagyta abba a tanítást?*

– Anyámék Október 6-a utcai lakásában lakott idő, nyomorék soproni nagynénénk, aki szegény 1970-ben meghalt. Így a nagyszoba felszabadult, és Hernádon csapot-papot otthagyva felköltöztünk Budapestre. Elhatároztam, hogy soha többé nem tanítok. A pedagógusoktól akkoriban szinte csak azt várták, hogy bürokraták legyenek. A napi szélmalomharcokban felőrlődő, megnyomorított embereknek láttam kollégáim többségét. Ehhez nem volt kedvem. Egy évet leszámítva, sikerült is tartanom magam a fogadalmamhoz. Tavaly a Brunszvik Teréz Óvónőképzővel karöltve indult egy kísérleti főiskola Szarvason. Nagy István Vizuális Főiskola lett volna a neve, ha megvalósult volna. A kísérleti tanévben tanítottam ott irodalomtörténetet.

– *Ha már az irodalomtörténetnél tartunk, nemrégiben Czóbel Minkáról hallottam nagy lelkesedéssel beszélni az Irodalmi Újságban. Honnan ered a régi – pontosabban a régebbi – magyar irodalomhoz való vonzódása?*

– Ha jól emlékszem, a gimnáziumi tankönyvünk csupán Balassit, Szkhárosi Horváth Andrást és Bornemisza Pétert tárgyalta részletesebben, a főiskolán pedig a régi magyar irodalomról szinte szó sem esett. Amikor az egyetem levelező hallgatójaként visszakérültem Szegedre, elkezdett érdekelni a régi magyar irodalom. Jelentős szerepe volt ebben a régi magyar irodalmat oktató tanáromnak, Kovács Sándor Ivánnak – később főnököm és barátom lett a Kortárs szerkesztőségében –, akinek sikerült valahogyan az érdeklődésemet efelé fordítania. Ezért a mai napig hálás vagyok neki! Sok estét töltöttünk el együtt Weöres Sándornál, aki akkoriban a Három veréb hat szemmel című könyvét írta. A Kortárs folyamatosan közölte kutatásait és álmait a régi magyar irodalomról. Igyekeztünk őt ellátni olvasnivalókkal, ötletekkel, könyveket hordtunk neki. Mint egykori antikvárius, összegyűjtöttem neki a teljes Régi magyar költők táráat. A régi magyar irodalom azóta is az egyik szenvedélyem maradt.

– *Megmutatta saját verseit is Weöres Sándornak?*

– Ennek előtörténete is van: érettségi után, amikor először felvételiztem Szegedre, nem vettek fel, ezért 1961 őszén a Széchényi Könyvtár hírlaptárában helyezkedtem el. Remek közösségbe csöppentem, olyan embereket ismerhettem meg, mint Hamvas Béla, Zolnay László. Egy emelettel felettünk dolgozott Vértes László, az őslénytanász, aki később a vértesszőlősi ősembert megtalálta. Kollégám és szobatársam volt egy idősebb úr, Balla Sándor, aki a Szegedi Fialok Művészeti Kollégiumának tagja volt. Annak idején meg is jelent Szegeden egy könyve, ha jól emlékszem, Kalangya címmel. Remek iskola volt számomra a Széchényi Könyvtár. Még akkor, 1961-ben, tizenkilenc évesen elvittem megmutatni a verseimet Weöres Sándornak, aki a Pusztaszeri úton egy kékre festett emeletes házban lakott. Megnézte és mondott róla egyet s mást, amit később meg is írtam A ferenchegy-i kertész című prózai dolgozatomban. Emlékszem a pulikutyájára, meg arra, hogy állandóan Kodályt emlegette, aki sokat segített neki. Kodály akkora tekintély volt, hogy vele Rákosiék sem tudtak mit kezdeni. Weöres elmesélte, hogy óriási dolog volt az ötvenes években, hogy időnként megállt egy nagy fekete autó a házuk előtt, kiszállt belőle Kodály és bement hozzájuk. Akkoriban csak a leg-

felsőbb pártvezetésnek voltak olyan autói, a házmester és szomszédok nem tudták, ki a látogató, ezért sosem merték piszkálni Weöresüket.

- Szepesi Attila költészetét az egyik kritikus úgy jellemezte, hogy sok szállal és szorosan kötődik szinte valamennyi magyar költői hagyományhoz...

- Örömmel elfogadom ezt az értékelést, mert nagyon fontosnak tartom, hogy annak a művészeti ágának, mesterségnek, amit művel az ember, lehetőleg minél magasabb fokon tisztában legyen a szakmai részével. Alapvetőnek tartom, hogy végigstudíroztam a magyar irodalmat a kezdeti koroktól a XVI. században kivirágzó nagy költészetén át a későbbiekig, amikor a nyugatos verselés – amit Ráday Gedeonról Ráday-verselésnek is hívtak egy ideig – meghonosodott Magyarországon.

- Versinspirációiban nemcsak költészeti, hanem sok képzőművészeti, zenei természetű motiváció is felbukkan...

- Az olyan mesterek, mint Van Gogh, Goya, Debussy, Bach és Mozart, legalább annyira hatással voltak rám, mint Berzsenyi vagy épp Csokonai, akiben Weöres Sándor előképét látom. Babitsot ahhoz képest, hogy milyen fontos magyar költő, csak később ismertem meg alaposabban, sokkal később, mint József Attilát. Füst Milánra, aki jellegzetes figurája volt Pestnek, jól emlékszem az utcáról, ahol gyakran láttam, amikor a gimnáziumba mentem.

- Azt is írják, hogy távolságtartással figyeli a költészet újabb fejleményeit...

- Igaz, hogy távolságtartással figyelem, hiszen nem tartom fontosnak, hogy a napi divatokkal mindig lépést tartsak, de azért mégis szemmel tartom. Sok értékes és érdekes dolgot látok ezekben az új kifejezési eszközökben. Nehezen esik le a tantusz nálam, fontosabb, hogy szervesüljenek a dolgok bennem, és ez időbe telik. Ha látok egy tendenciát, nem tudok egyik napról a másikra ráhangolódni. Ha érdekesnek, rokonszenvesnek találom, akkor sem biztos, hogy gyorsan megy. Talán nem is az én dolgom, hogy a legfiatalabbak irányzatait kövessem.

- Akadnak induló költők, akik megkeresik tanácsért, akik kérik a véleményét?

- Előfordul. Például Fenyves Marcell, akit nagyra becsülök, és kitűnő, jól felkészült költőnek tartok. Talán azért is érdekel különösen, amit ő csinál, mert az antik formát és a modern groteszket tudja fantasztikus harmóniába ötvözni. Ugyanezt mondanám a szintén fiatal Zsávolya Zoltánról, aki nemcsak jó költő, hanem kitűnő prózát is ír, és nem lehet még biztosan eldönteni, melyik műfajban lesz majd igazán otthon.

- Amikor megjelent az *ÉS*-ben az „1 könyv – Kortársunk, Szepesi Attila” címmel Esterházy Péter figyelemfelkeltő írása, sokan felkapták a fejüket, és elgondolkodtak azon, mennyire nem ismerik a költészetét. Hogyan fogadta Esterházy elismerését?

- Több okból is nagyon örültem neki. Pétert régóta nagyra becsülöm, pályakezdő korától ismerem, és szemmel tartom a munkásságát. Emlékszem, jókat beszélgettünk annak idején a Kortárs folyosóin. Akkoriban jutottam hozzá Hamvas Béla-kéziratokhoz, és ő is épp ezeket olvagatta, már ahogyan akkoriban lehetett „a pad alatt”. Péter járt is hozzánk, gyerekeim a térdén lovagoltak. Írása meghökkentett, mert kitűnt belőle, hogy pontosan benne van abban, amit csinállok. Persze gondoltam, hogy ami eljut hozzá, esetleg elolvassa. De abból, amit írt, hallatlan alaposság derült ki. Hogy ponto-

san tisztában van az elágazásokkal, fényekkel és árnyékokkal. Nagyon jólesett, hogy megírta mindezt.

– *Mit gondol a mai magyar irodalom megosztottságáról?*

– Egész egyszerűen nem vagyok hajlandó tudomásul venni. Amit meg lehet osztani, azzal nem is érdemes foglalkozni. Vannak olyan emberek, akik kényszerből, nem is saját jószántukból, valamelyik szekértáborba sorolódnak – magam is közéjük tartozom –, ugyanakkor az egész magyar irodalomhoz van közük, ugyanis ez a megosztottság egyáltalán nem esztétikai természetű. Sok olyan költőtársamat esztétikailag közel érzem magamhoz, akit esetleg nem feltétlenül abba a brancsba sorolnak, ahová én is – akarla-akaratlanul – besorolódom. A megosztottságot nem szabad komolyan venni, mert nem a szellem, nem a kultúra világához tartozik.

– *A megosztottságnak is része lehet abban, hogy költőként kit hogyan értékelnek...*

– Weöres Sándor mondta, hogy az utóbbi kétszáz évben az irodalmi köztudat annyira elhomályosult, hogy az adott korok sohasem tudják, ki kicsoda az irodalomban. Ha végiggondoljuk, minden korszaknak megvoltak azok a mesterei, vagy legalábbis mesternek hitt alkotói, akiket az utókor kevésbé ismert el. A Mohács és a Szülőföldem szép határa szerzőjét, Kisfaludy Károlyt a maga korában a legnagyobb költőnek tartották, miközben Vörösmarty, Berzsenyi és mások különbek voltak nála. De nem is ő a legjobb példa erre, hiszen utána jött Császár Elemér, Tóth Kálmán, majd a nagy elötétülés időszaka Pósa Lajossal, Szabolcska Mihállyal és Mécs Lászlóval, akit mostanában sokan fel akarnak támasztani.

– *Pósa is domborművet kapott nemrégiben a Szegedi Nemzeti Színház előcsarnokában...*

– Semmi baj nincs ezzel, de ne higgyük el róla, hogy ő is egy Babits Mihály volt. Szabolcskának pedig a szarvasi főiskolán van domborműve, ami ott a helyén is van, ettől ő még nem volt Kosztolányi vagy Füst Milán, de még csak Czóbel Minka sem. A közelmúltból is mondhatunk a jelenségre példát, hiszen Váci Mihály akkor volt a nagy zászlóvivő, amikor az „árnyékában” Pilinszky, Kassák, Weöres, Nagy László és a többiek alkottak. A Magvetőnél megjelent első kötetem szerkesztője, Csanádi Imre barátom – akit nagyon szerettem, és aki szerkesztőségi főnököm is volt egy időben – mesélte, hogy az ötvenes években az íróknak marxista szemináriumra kellett járniuk. Az író elvtársak be voltak osztva, kinek, hová, hány órára kell mennie. Mindig volt egy előadó, aki naprakészen leverklizte nekik az aktuális marhaságokat. Furcsa helyzetek is adódtak: az egyik ilyen szemináriumon egy egészen fiatal előadó – aki ma is aktív költő – a magyar munkásmozgalom történetéről beszélt, miközben a hallgatók között ott ült Kassák Lajos is, aki minden furcsaságával és nagyszerűségével együtt maga volt a magyar munkásmozgalom...

– *Ebben a felgyorsult világban mintha egyre kevesebben olvasnának rendszeresen verseket. Mit gondol, mi lesz így a lírával?*

– Nehéz ehhez hozzászólnom, mert ugyan látom, hogy ez a kor az információ, az e-mail és az internet kora, de ezek a dolgok abszolút neutrálisak számomra. Munkahelyemen, a Magyar Nemzet szerkesztőségében kell ugyan számítógépet kezelnem, de csak gépirói szinten, azaz be tudom gépelni egy-egy dolgozatomat. Az internetet is használhatnám, de ahhoz már nem értek, és nem is akarok. Számomra az internet egy kétdimenziós világ. Sokan azt hiszik, hogy a képernyőt figyelve minden megtörténik

körülöttük, holott a kétdimenziós monitoron nem a világot kapják, hanem csak a róla szóló véleményeket. Én viszont alapvetőnek tartom, hogy magukkal a dolgokkal kell foglalkozni, nem az információkkal, hírekkel és azok feldolgozásával. Nem akarok előemésztett ételt enni, ezért én inkább fákkal, kövekkel, folyókkal, gombákkal foglalkozom, és abszolút nem érdekel, hogy az interneten kinek mi a véleménye. Bizom benne, és látom is már némi jelét annak, hogy az emberek előbb-utóbb rájönnek, nem érdemes futtatni hagyni magukat az információtól, a technikától. Megállnak a talpukon és körülnéznek a világban, de nem az információszerzés neutralitásával és tárgyiaságával, hanem igyekeznek minden dolgot élményszerűen megközelíteni. Nem a kétdimenziós képernyőre, hanem a háromdimenziós fára, kőre, vízre és elsősorban a másik emberre figyelve. A fiatalokban látom jeleit annak, hogy megunják ezt az abszolút betoncivilizációt, elmennek falura, mesterséget tanulnak, hitet keresnek. Tulajdonképpen mindegy, milyen formában keresik a Teremtővel való kapcsolatot, a fontos, hogy keressék, mert ez hozzátartozik az ember önismeretéhez.

– *Mindezek fényében találó Esterházy jellemzése: „Szepesi férfi-boszorka”.*

– Ez egy szellemes, Péterre valló kifejezés. Tudom, hogy mire mondja, Kiss Annát szokták költőboszorkának nevezni, korábban Czóbel Minkát mondták annak. Nyilván arra utalhatott – s ez a verseimből is kiderül –, hogy szeretem a fákat, virágokat, szeretem kihallgatni, mit fúj a szél.

– *Költőként milyen ma a közérzete?*

– Nincs közérzetem. A kifejezést sem szeretem, mert nem tudom, mit jelent. Azt gondolom, ez a sodródó emberek kedvenc szava, akik sehova sem kötődnek, a maguk véleményét is az újságból, másoktól tudják meg. Ha lenne „közérzetem”, nyilván én is beállnék a sopánkodók és acsarkodók közé.

– *A politikára se nagyon figyel?*

– A Magyar Nemzet szerkesztőségében zajlik körülöttem a politika, ezért néha a kollégáim egy-egy kérdésemre harsányan felröhögnek. A múltkor megkérdeztem az egyik közhivatalnokról, ki ő és miért emlegetik annyit. Botrányai révén állítólag már hetek óta a hírek egyik főszereplője volt, én pedig nem is hallottam róla. Ma is legfeljebb annyit tudok, hogy melyik csapatban futballozik... A kulturális rovatnál szerencsére ezzel nem is kell foglalkoznom.

– *Tavaly jelent meg a válogatott verseit tartalmazó Széltorony című vaskos kötete. Most mire készül, min dolgozik?*

– Az utóbbi időben alig írtam verset, elsősorban prózával foglalkozom. Költőként kezdtem, prózát sokáig egyáltalán nem, vagy legfeljebb csak egy-egy recenzió erejéig írtam. Ma sokkal több prózát írok, de biztos vagyok benne, hogy az újabb verskorszakom is el fog jönni. Egyelőre különösebben elébe sem megyek, pedig az is kellene hozzá, mert nem elég csak romantikus módon várni az ihletet. Elkezdtem írni pesti gyerekkorom történetét. Emlékezőfüzér lesz, a nagyobbik felével már meg is vagyok. Továbbra is elsősorban esszéket írok, és várom a vers közeledtét. Ha megérem, én is teszek felé néhány lépést.

Hollési Zolt